

Козаченко О.І., професор
кафедри оперативно-розшукової
діяльності Національної академії
внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук, старший
науковий співробітник

ПРАВОВА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ВІДНОСИН КОНФІДЕНЦІЙНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У КПК УКРАЇНИ

Боротьба зі злочинністю, її попередження на сучасному етапі набуває професіоналізму та організованості, в зв'язку з чим виникає необхідність удосконалення способів та засобів отримання доказів у кримінальному провадженні. З прийняттям 13 квітня 2012 року Верховною Радою України Кримінального процесуального кодексу України (далі КПК України) уперше в кримінально-процесуальній системі на законодавчому рівні створено окремий інститут процесуальних дій, що проводяться під час досудового розслідування у кримінальному провадженні - негласні слідчі (розшукові) дії.

Запровадження саме негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні забезпечить об'єктивність, повноту та неупередженість

розслідування злочинів та притягнення винних до кримінальної відповідальності.

Завданням реформування кримінального процесу є запровадження нової процедури досудового розслідування, під час якої гласними і негласними методами здійснюється збирання фактичних даних, що мають значення для кримінального судочинства.

Правова регламентація відносин конфіденційного співробітництва у КПК України встановлюється ст. 275 КПК України. Організація та проведення негласних слідчих (розшукових) дій у своїй переважній більшості пов'язана із використанням конфіденційного співробітництва. Конфіденційне співробітництво - це негласні відносини, що встановлюються уповноваженими органами з повнолітньою дієздатною особою (громадянином України, іноземцем або особою без громадянства) і на засадах добровільності та конспіративності використовуються для вирішення завдань кримінального провадження [3].

Слідча практика, нажаль, свідчить про серйозну невідповідність об'єктивних можливостей підрозділів щодо збереження в таємниці фактів конфіденційного співробітництва працівниками органів внутрішніх справ аналогічним вимогам, викладеним у Законі про ОРД та відомчих нормативних актах. Ця невідповідність найбільш значуще виявляється у проблемах, пов'язаних з документуванням факту конфіденційного співробітництва, обліком, охороною конфіденційного співробітництва.

Однак це не зупиняє деяких наших закордонних колег. Так, наприклад, у практиці американської поліцейської розвідки використовують два основні методи роботи з інформаторами - конспіративний і відкритий. У першому випадку на особу не заводиться ніякої оперативної картки, а оперативний зв'язок з нею підтримується тільки оперативним працівником, з яким особа погодилася співпрацювати. Цей метод найбільш широко використовується в розвідувальній службі поліції (РСП), оскільки надає довірній особі упевненості, що ніхто не розкриє її зв'язку з правоохоронною службою. У низці підрозділів РСП

було зроблено спробу вести централізовану картотеку на інформаторів. Однак, на думку працівників РСР, це негативно позначилося на роботі довірених осіб, деякі з них навіть відмовлялися від співпраці з поліцією [1, 2,].

Інше питання, що стосується засад конспірації. Раніше ми зазначали, що значне місце в галузі інформування посідає його оплатна форма, у межах якої особам у зв'язку з їхньою участю в правоохоронній діяльності може виплачуватися грошова винагорода, а окремі особи, спеціалісти відповідних галузей можуть залучатися, зокрема за грошову винагороду, до участі у виконанні окремих доручень, завдань, проведення негласних слідчих (розшукових) дій.

На наше переконання, у зазначених вище ситуаціях безпека осіб, які конфіденційно надають допомогу приноситься в жертву системі контролю за витрачанням коштів кошторису МВС України.

Вихід з наявного становища ми бачимо в наданні органам і посадовим особам, контролюючим означену фінансову діяльність щодо осіб, які конфіденційно співробітничать в межах інституту конфіденційного (негласного) співробітництва в рамках кримінального процесу.

За таких умов ми відкидаємо можливі припущення про допустимість при такій системі фінансового контролю здійснення махінацій з грошовими коштами, що виділяються для оплати діяльності осіб, що конфіденційно співпрацюють з правоохоронними органами. Наша позиція будується на таких висновках:

- по-перше, незаконні дії з грошовими коштами кошторису МВС України, мабуть, мають місце і при чинній системі контролю і, переважно, залежать не від системи, а від добропорядності (або її відсутності) посадових осіб;

- по-друге, контролюючим особам надаватимуться всі документи, за винятком ідентифікуючих особу, що, на нашу думку, є цілком достатнім для розв'язання питання про правильність оформлення і законність списання витрат, їх доцільності та ефективності;

- по-третє, ідентифікація особи перед представниками контролюючих органів за нині чинної системи контролю все одно не дозволяє їм здійснювати особисті зустрічі з особами, які сприяють правоохоронним органам, і протягом цих зустрічей з'ясовувати питання, що охоплюють контрольовану галузь інститутів конфіденційного співробітництва в рамках кримінального процесу.

Список використаних джерел

1. Ларичев В. Д. Зарубежный и отечественный опыт использования штатных негласных сотрудников / В. Д. Ларичев, Н. С. Решетняк

2. Актуальные проблемы борьбы с коррупцией и организованной преступностью в сфере экономики.- М., 1996. - Вып. 3. - С. 97-105.

3. Смирнов М. П. Полиция зарубежных стран и ее оперативно-розыскная деятельность / под ред. проф. Е. В. Токарева. - М. : Акад. МВД России, 1995. - 98 с.

4. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI : [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/page>